

סיוע אש לכוחות היבשה - מקצוע

סא"ל ברוך ב.

לחיל-אוויר מזה ולאווירית הצבא ולאווירית הצי מזה ; והדוגמאות רבות.

*

„סיוע-אש“, הוא ללא-ספק מושג עתי-קיימין. ראשיתו בודאי באותם ימים רחוקים כאשר מתוך קבוצה שלמה שהתקדמה לקראת תגרת-ידיים נפרד איש בודד, הרים אבן — וזרקה, מעל לראשי חבריו, אל עבר היריבים. מאז ועד היום זרמו החיים ולא עמדו על מקום אחד. הופיע הנשק-החם, קמה ארטילריה. היא הורכבה על אניות, מטוסים, טנקים, התפצלה למקצועות-משנה רבים לאין ספור. בימינו אלה הגיע המקצוע

ממש למימדי-ענק. כיום, מפעילים אנשי הארטילריה אף כלי-נשק אטומיים רבי-עוצמה, אשר להם דרושים מומחים רבים, ובענפי-מדע שונים למדי.

ברם, כדי שנוכל להבין את המסקנה בענין הצורך בפיצול מקצועי, אין הכרח שנחפש את הסיבה בהופעתה של ארטילריה אטומית דוקא. די לנו אם נסקור מהו הידע הנדרש להפעלתה היעילה של הארטילריה הקונבנציונאלית ושל סיוע-האש שלה לכוחות-יבשה.

תופעה מעניינת חלה בפיצול המקצועי של סיוע-אש. עוד בשלבים המוקדמים, התפצלו ממנו ונפרדו מעליו המקצועות המיוחדים של סיוע ימי — ולאחר-מכן גם אוירי. מאוחר יותר, נפרד מעליו מקצוע השריון — שכן קשור הוא קשר הדוק-למדי עם הכוח המסתתיוע, ולאז דוקא עם זה המסייע. ארטילריה-השדה היא שנשארה נושאת המעמסה העיקרית של סיוע-אש לכוחות היבשה. מזור הדבר: למרות שנתפרדו המקצועות של ארטילריה-ימית, סיוע-אווירי ושריון ועזבוהו, הרי התותחן הוא האיש הנושא לרוב בתפקיד של מתאם סיוע-האש כולו — כקצינ-מטה של מפקד עוצבה מחד-גיסא, וכמפקד יחידת-ארטילריה מאידך-גיסא. בינתיים, תוך מאמצים להשיג קצב שיהא הולם לחימה-חדשה, פיתחה

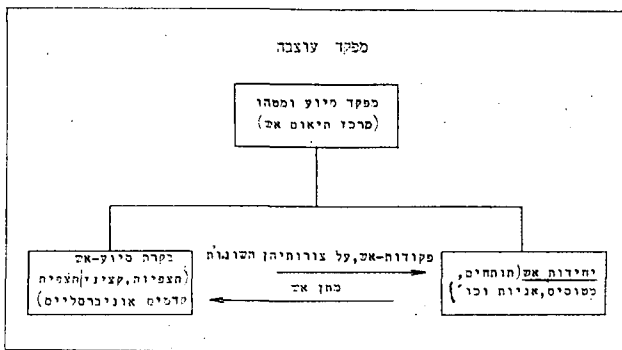
כאשר האדם הקדמון יצא להילחם היה כל נשקו מצוי בידו, והוא נהג להפעילו לפי שיקוליו בלבד. מאז ועד היום התקדם העולם. במלחמה של ימינו, מופעלים אלפי כלי-נשק, מעשרות סוגים. אלפי מוחות שבהרכבי מטות שונים חוקרים את הבעיות הכרוכות בניהול הקרבות, ומגשים המלצותיהם להחלטת המפקדים. ככל שהפכו האמצעים למורכבים יותר, כן הלכה ונתגבשה המומחיות בענפים השונים של מקצוע-המלחמה. צמחו „ספצים“. מקצועותיהם הלכו והסתעפו, ויש ונעשו מסורבלים מדי — עד שהתפצלו בהכרח למקצועות-משנה.

בדרך זו נמשכו הדברים על פני דורות צבאיים אחדים. טבעי, איפוא, שבעצם ימינו אלה נמצאים אנו בהמשכה של „תגובת השרשרת“ של פיצולים ופיצולי-משנה במקצועות הצבא. לכל ספיציאליזציה — מגבלות משלה. כשהאיש עוסק בחלק מסוים ומוגדר של המקצוע, ממילא יורד הוא לפרטי הפרטים. פרטים אלה, על אף היותם חיוניים ביותר לעצם פתרונה של בעיה מסוימת, גורמים תכופות לעוסק בהם שיאבד את חוש-הפרופורציה לגבי התמונה בכללותה. לעומת זאת, המנסה להקיף את הכל — מן ההכרח שיעשה שטחי; דבר אשר לגבי העוסקים במקצוע-המלחמה עלול להביא לתוצאות חמורות. אכן, מבנה החברה החדשה — והצבא החדש, העשוי כדמותה — הוא המבטיח שאמנם לא יאבד חוש-הפרופורציה הנחוץ. ה„מנהל-המפקד“ — הוא האיש אשר ניהון בתכונות מיוחדות. לרוב אין הוא עצמו מומחה בכל אחד מן המקצרים עות והכוחות עליהם הוא מפקד (ואף אם היה פעם מומחה בחלק מהם, הרי שודאי שכח מאז פרטים לא-מעטים). תכונות אופיו, המכשירות אותו להגיע לדרגת מפקד, תחושת מציאות מפותחת, הבחנה דקה בין עיקר לטפל — בתוספת נסיון רב — הם מאפשרים לו להימצא במקומות-המפתח של המכר-נה המורכבת, לודא פעולתה התקינה, ולכוון מאמציה לאפיקים הרצויים. ככל שהדרג גבוה יותר, גדל היקף עבודתם של המפקדים; ובכדי שיוכלו להקיף את כל הבעיות ולשקלן נכונה, נעזרים הם במטות. מטות אלה, לאחר ריכוז נתונים, מגישים המלצותיהם למפקד — והלה יודע לשלות מתוכן את הדרך הנבחרת, ולתרגמה לשפת-מעשה, תוך שיקול קר וצלול.

הביטוי הראשון של חלוקה פונקציונאלית-מקצועית בצבא החדש הוא החלוקה לזרועות ולחילות. באם נתבונן בחילות נראה שגם בימינו אלה נמצאים הם בעולם כולו — כתמיד — בעיצומו של אחד השלבים שבתהליך ההפרדה המקצועית. נציין לדוגמה רק את האוויריה של ארצות-הברית הנחלקת

האש ביחידות ובעוצבות, לרמותיהן השונות, נמצאים שם „מרכזי תיאום אש“, היודעים היטב לבצל ניצול מכסימלי את „יחידות-ייצור-האש“ העומדות, או שתועמדה, לרשותם. ואילו את הנחתת האש הנכונה, מודאים אזי הבקרים, הנמצאים סמוך לכוח-המסתייע.

לפי דגמי-הארגון שכבר מצויים נראה כי מקובל הוא, בקווים כלליים, שסיוע-האש צריך להיות מבוצע בערך לפי דיאגרמה זו:

הדיאגרמה הנ"ל, הולמת רמה עוצבתית בלבד; וברור שברמה נמוכה יותר, מצטמצמים תחילה ההבדלים שבין תיאום-האש לבקרה. יתכן גם ששני התפקידים מבוצעים או על-ידי איש אחד (בדומה לנוהג הנקוט לגבי קצין-תצפית-קדמי, נאמר, של כוח עצמאי ברמה של פלוגה).

אם ננסה לסכם — לפי המושגים הרווחים, בצבאות שונים — מהן הידיעות הדרושות בכל אחד מפלגי-מקצוע אלה, הרי מתקבלת תמונה זו, בערך:

ייצור האש

(1) הכרה יסודית ומקיפה של הנשק מבחינה טכנית (כולל תחמושת) ואורחי תפעול.

(א) ידע יסודי בטיפול ואחזקה.

(ב) ידע בהצבתו, ניהוגו (אם יש צורך בכך) וכיוונו של הכלי בתנאי קרקע וזמן שונים.

(ג) ידע בתפעול אש בהתאם לפקודות אפשריות, כולל „יריה מחושבת“.

(2) הכרה יסודית ובקאות בכל צורות תפעולן של יחידות-היטוד.

(א) ידע של מבנה היחידות.

(ב) ידע בפריסה (ניהוג) בכל פני שטח וצורות-קרב.

(ג) ידע בעבודת מוצבי-פיקוד יחידתיים ועל-יחידתיים, וכל הנוגע לטכניקה של הנחתות האש וריכוזי-אש.

(3) בקיאות בכל הנוגע לתחזוקת יחידות-אש, כולל הספקת תחמושת.

(4) ידע רחב ויסודי בקשר.

(5) יכולת להדריך במקצועות השונים אשר מצויים ביחידות-אש.

(6) ידע יסודי בטופוגרפיה ויכולת טובה להתמצא בשטח.

ארטילריה-השדה בהדרגה אמצעים ושיטות אשר העלו את רמתם המקצועית של התותחנים והביאו את המקצוע לדרגת-התמחות כזו אשר יש בה שוב צורך לפצלו — ועל-ידי כך לייעל תפעולן של יחידות-האש; מצד שני — להעלות כושרם של „קצינים קדמיים“ (לתצפיות ולקישור) שבכל הרמות. פיצול כזה, נחשב עתה, לפי ההדים שבעתונות המקצועית של אחדים מצבאות-המערב, לצעד אשר יאפשר גם שיטת-הדרכה יעילה יותר, שכן יוכל האימון להתרכז בשטחים מצומצמים יותר. בכך יש, כמובן, יותר סיכוי להימנע משטחיות. מובן כי גם מציעי ההצעות הללו מבינים שפיצול כזה יחייב הכשרת דור של מפקדי סיוע-אש, אשר השכלתם, דרך התקדמותם — ובעיקר, תכונות האופי שלהם — יאפשרו להם לעמוד בראש „תזמורת סיוע-האש“, ולנצח עליה נכונה, בהתאם לצרכיו של הכוח המסתייע.

במידה שהדברים נראים-לעין, יתבקש פיצול לשני מקצועות — אשר אין חשיבות רבה לקביעת שמותיהם המדויקים. ברם, גם בשלב זה של הביירוים שהדיהם מגיעים ממרחקים, יש ענין לציין את האופייני להם, לשני מקצועות אלה. בכל מושגי סיוע-האש לכוחות היבשה.

נראה שיש להבחין כאן בשתי פונקציות ברורות: —

א. עצם ייצור האש על ידי יחידות ארטילריה ויחידות שונות אחרות, על סוגי-הכלים השונים שברשותן.

ב. התאמת האש לצרכי הכוח המסתייע, תוך שילוב נכון של אמצעים שונים (ארטילריה, אוויריה, צי טנקים) והקצאתם הנכונה למטרות השונות — וכמובן, וידוא שהאש תנחות במקום ובזמן הנכונים.

במצב הקיים כיום בצבאות רבים — ולגבי סוגי-נשק שונים — מפוצלות שתי פונקציות אלו פיצול שונה: בחילות-האוויר מפוצלות בדרך-כלל הפונקציות לחלוטין (הטייסת והמטוסים, הקישור והבקרה); בארטילריה מתחילות הפונקציות „להתערבב“ במקצת; ואילו בכוחות הטנקים, כשהם מופעלים בתפקידי סיוע, ממלא מפקד היחידה את שתי הפונקציות (ייצור-האש — והבקרה) גם-יחד. לפיכך, עם הפרדה ברורה בין שני התפקידים (ייצור האש, מזה — ובקרה ותיאום, מזה) תתאפשר התמחות מקצועית יסודית יותר, בכל אחד מפלגי-מקצוע אלה. כן יתאפשר שכלולו של תפעול הסיוע וכתוצאה — ריכוז כל ענייני סיוע-האש בגוף אחד. זהו, כידוע, הדבר אשר כמה צבאות, מהמתקדמים יותר, כבר הפעילוהו בתוכם: מחוץ למסגרותיהן של יחידות-

תיאום-אש ובקרת-אש

- (1) ידיעה ברורה ומקיפה באשר ליכולת הטכנית של כל כלי-יציור-אש, על צותיהם ותחמושתם.
 - (2) הכרה יסודית של מבנה יחידות-האש — ושל יכולתן מבחינת מתן-אש בתנאי קרב שונים.
 - (3) בקיאות בניתוח מטרות וידע בהתאמת האש למטרות.
 - (4) בקיאות בסיווח כלי-נשק ובהכונת מטוסים.
 - (5) בקיאות בעקרונות תכנון-האש ובטכניקה שלו.
 - (6) בקיאות בכל הנוגע לתפעול כוחות מסתייעים שונים — בצורות קרב שונות — ובצורכי-האש שלהם.
 - (7) ידע רחב ויסודי בקשר.
 - (8) בקיאות בנהלי דרישת-אש, קבלתה והעבודה עם סוגי יחידות-אש שונים.
 - (9) ידע יסודי בטופוגרפיה ויכולת טובה להתמצא בשטח. מתמונה כללית זו מתקבל, איפוא, שפיצלנו, כביכול, את המקצוע פיצול נוסף — ובעצם יצרנו מקצוע חדש — מקצוע של „מתאם ומבקר סיוע-אש לכוחות היבשה“.
- הבה נקבל את ההנחה כי כל התפתחות אינה אלא המשכו של הקיים, ואז רק טבעי הדבר כי במקצוע חדש זה נמצא, כ„יושבים“ בתפקידיו החיוניים, בעיקר את התותחנים — אשר עד כה עסקו ב„מקצוע“ זה רק כבחלק של עבודתם. עם זאת, אין זה כלל מן הנמנע כי כעבור זמן יצטרפו למקצוע סיוע-האש גם אנשי חילות אחרים, הקרובים לו בעבודתם (כגון מפקדי פלוגות מסייעות בגדודי-רגלים, וכיוצא באלה) אשר יבחרו להתמחות בו, כ„מומחיות“ מיוחדת שלהם — התמחות, הדומה לזו של רופא המתמחה בענף מסוים של מקצוע-הרפואה (עצבים, עצמות, עיניים וכו'). כשם שרמתו של הרופא תלויה בטיב הכשרתו, כן יהיו ודאי תלויים אז טיבו של איש „המקצוע החדש“ והתאמתו לרמות השונות, בסוג ההדרכה שקיבל ודרך קידומו, למשל: מהיותו, קצין-תצפית-קדמי בפלוגה ועד מפקד סיוע-אש ברמת עוצבה ואף ברמה על-עוצבתית. כבר בראשית דרכו של איש „המקצוע החדש“ (המדובר הוא, כמובן, בקצין) רואים בעלי-ההצעות, ברובם, צורך בכך שינתן לו קורס אשר ביסודו ידמה לקורס-היסוד של קציני-ארטילריה. אלא שבמקום התרגול הרב בתחום אחד בלבד של „מעגל-המקצוע“, הנוגע לתפעול יחידות ויציור אש שבתחום מסוים זה, נכלל חלק נוסף בתכנית הקורס, המוקדש להשלמת הידע על אמצעים ויחידות-יציור-אש אחרים (מטוסים, אניות, טנקים וכו') — כולל הכונת אש ובקרתה. בקורס כזה תינתן הדרכה יסודית באמצעי-האש ובתפעול יחידות (אף כי ללא שליטה מושלמת בטכניקות תפעולם), ויושם דגש על טיווח אשן והכוונתו (כולל מטוסים) ועל קשר איתן, בחירת מטרות, זיהוין והעסקתן היעילה באש, בהתחשב בדרכי-תפעולתו של כוח-מסתייע ברמת-פלוגה, במסגרת גדוד. לפי מגמת-מחשבה זו, מוצבים החניכים בתום הקורס ליחידות, בהן ישתלמו בכל הנלמד כקציני תצפית-קדמיים (כולל בקרת סיוע-אוויר); ואילו הקורס המתקדם של „המקצוע“ הנו, לפיכך, קורס של מפקדי סיוע-אש גדודיים (במקביל לקורס קציני קישור ארטילריים של

היום), בו ילמדו החניכים על רקע לחימתם של כוחות מסתייעים בהרכבים שונים, ברמה גדודית, את יסודות תכנון סיוע-האש. הדגש מושם כאן באיכוון מטרות, ניתוחן נוכח אמצעי האש העומדים לרשות הכוח, תיאום בין אמצעי-הסיוע השונים — ומתן ביטוי לכל אלה על-ידי הכנת תכנית-אש מתואמת ומושלמת. בנוסף על כל אלה, ניתן לתרגל במסגרת קורס כזה את הדרכים-המעשיות (תרגילי טלפונים, קשר וביצוע) ליסודות ניהול סיוע-אש תוך כדי קרב, על צורותיו השונות.

אשר לקורס הגבוה שבמקצוע, הרי יכול הוא, לפי זה, להיות בגדר השתלמות קצרה-יחסית — נאמר, כהשלמה לקורס פיקוד-ומטה, כפי שזה נהוג בצבאות שונים — אשר בה יבואו לידי ביטוי תכנון מתואם של סיוע-אש ברמה של עוצבה, וניהולו תוך כדי קרבות שונים.

ברור הדבר, שבמפקדות הסיוע ברמות השונות, ימצאו — בנוסף על אנשי „מקצוע סיוע-האש“ — גם עוזרים שונים בהתאם לרמה של אותה מפקדת-סיוע: — קשרים, שרטטים, פקידים, אנשי-מודיעין, וכן יועצים מיחידות-האש השונות (יועץ-ארטילריה, יועץ-אוויר, יועץ-ים וכו'). היקפן של מפקדות אלו יגדל, כאמור, בהתאם לרמה — החל מזו של קצין-תצפית-קדמי וקשרו בלבד — בתחתית הסולם, וגמור ב„מרכז-תיאום-אש“ של עוצבה או של צירוף עוצבות אשר יהיה מטה-סיוע מושלם.

★

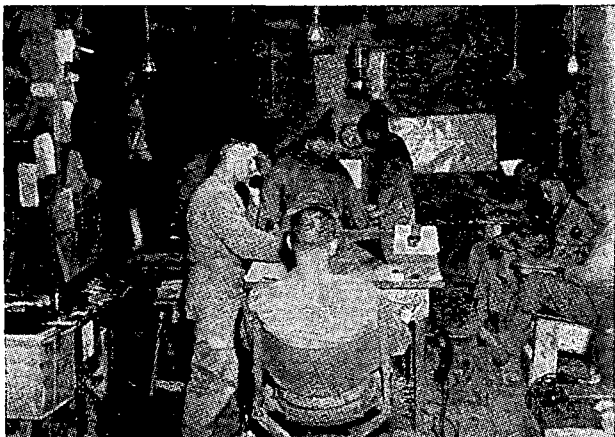
עתה, נשאלת השאלה אם על-ידי יצירת גוף חדש זה לא גולנו מתחתונות השדה את כל החלק המעניין שבמקצוע, והאם לא הותרנו אותה בתחום חיי השגרה האפורים והקשים בלבד. כדי שנוכל להשיב על שאלה זו, עלינו להבין קודם-כל, שאם ברצוננו להפיק מיחידות הארטילריה את מכסימם התועלת לטובת סיוע-האש לכוחות היבשה, הרי לא נוכל להשאירן במבנן הנוכחי.

עלינו להכיר בדבר המאפיין את הארטילריה, שלא כחיל-הרגלים או חיל-האוויר אשר יעודם העיקרי אינו סיוע לכוחות היבשה, הרי יעודה העיקרי של ארטילריה-השדה, הנו הסיוע לכוחות היבשה, ועל כן תמיד תמצאנה יחידותיה תחת פיקודו של המסתייע ואשן תתואם על-ידי מפקדת הסיוע שלו.

ארטילריה-השדה חייבת לספק את דרישות האש בכל התנאים (אקלים, זירה, קרב), ובכל עת שתדרש לכך, ללא הפסקות וברציפות, מאחר שהיא היחידה המסוגלת לעשות כן. אמרה זו נראית אמנם נדרשה, אך כל העוסקים במקצוע, יודעים מה קשה להגשימה. רק בעלי מקצוע מעולים, אשר הוכשרו ורכשו נסיון בדרך הנכונה, יעמדו במלוי משימה קשה זו על הצד הטוב ביותר.

כושר לחימתו של חייל בודד נבדק בשלושה:

- ידע מקצועי;
 - השתלבותו במסגרת;
 - עוז רוח;
- כושר לחימתה של יחידה צבאית תלוי באלה:
- הידע המקצועי של החיילים המהווים אותה.

מרכז ניהול־אש

אם כך המצב הרי שאין מנוס מלהקים גם ברמה זו מפקדה בדומה למפקדת הסוללה ומפקדת הגדוד. מפקדה זו תעמוד על המשמר של "מקצוע" מתן האש. היא תשלוט באופן בלתי אמצעי על היחידות, היא תתאם בין היחידות הן בשעת פריסה והן בשעת תנועה, והיא תוכל להיות אחראית בפני מפקדת העוצבה על פעולתו של צות קרב ששמו ארטילריה עוצבתית והמורכב מיחידות שונות. כיום חסרה אותה מפקדה. חסרונה בולט בעיקר בצבאות הדוגלים בשיטה של קישור על ידי המפקדים.

אין חשש כי בהפרדה המקצועית המוצעת, יופרד בין האינטרסים של "יוצר אש" ובין אלה של המופקדים על סיוע־האש. באם יחנכו את שניהם למלא את תפקידם כראוי, ורק את תפקידם, יוכלו להמנע מאי ההבנות.

מפקדת העוצבה, על מפקדת הסיוע שלה, תישאר תמיד מפקדתן של כל הכוחות (כולל יחידות האש) אשר הועמדו לרשותה.

מקצוע תותחני־השדה הכל־יכול, הפך לנקודת תורפה במכונת הצבא המודרני, כי הוא הגיע למימדי ענק דוקא בגלל חלקיקי החומר הועירים שבו. תמיד ימצאו "גאונים" אשר נדמה להם שביכולתם להקיף הכל, ויהיו המחנגים העיקריים להתפתחות הטבעית. כאילו במבנה החדש לא יהיה מקום ל"גאונים" חדשים ורבים.

אנו, תותחני השדה, צעדנו עד כה בשביל אחד. עתה מגיעים אנו לנקודת־התפצלות (כפי שבעבר הלא־רחוק התפצלו תותחי הנ"מ והנ"ט). הבה נפנה מי לכאן ומי לכאן, פן נמשיך יחדיו ישר ונמצא עצמנו צועדים בשדה־בור, ללא דרך ושביל.

• טיב ארגונה.

• יעילות היסוד המפקד שלה — בתכנון, בפיקוד ובתיאום פעולותיה.

אשר לידע המקצועי הרי שפיצול מקצוע ארטילריה־השדה רק יקל על החיילים להיות בעלי מקצוע טובים יותר. להשלמת התמונה כדאי עוד לבדוק את ארגון היחידות ואת יעילות מפקדותיהן, וכאן, נראה תמונה מוזרה: שלא ככל גוף צבאי, נלחמות כיום יחידות הארטילריה, כאשר אלה הקרויים מפקדיהן אינם בקרבתן. מפקדי הסוללות נמצאים הרחק בתצפיות ובתפקידי־קישור. מפקדי הגדודים ולמעלה מזה נמצאים אף הם בתפקידי קישור בעוצבות, ואינם זוכים לראות גדודיהם בקרב אלא לעתים נדירות. ובאם ממפקדה של יחידה מסתערת נדרש כושר־שליטה, הרי התותחנים זקוקים לו כפל־כפליים, כי תמיד עליהם לפקד "מרחוק". ושמא אין פני הדברים כך, ואלה הנמצאים רחוק, הם רק מפקדים להלכה, ואילו הנשארם ביחידות הסהם המפקדים האמתיים של יחידות האש? המציאות נתנה כבר מזמן את התשובה לשאלה זו.

אם אלה הם פני הדברים, הבה נבדוק את ארגונן של היחידות.

ברוב הצבאות נמצא כי בסוללה — סגן־מפקד הסוללה משמש בתפקיד קצין־עמדת־תותחים. הוא חי את חי הסוללה יום־יום, ושעה־שעה; הוא האחראי על חייהם של תותחניה, ועל כשירותם. הוא הנו מפקדם מטוב ועד רע. בגדוד — כנהוג בצבאות העולם — הסמג"ד נשאר עם הגדוד כש־לרשותו נמצאת מפקדה (מרכז ניהול אש, קצין סיורים עם מודדים, קציני מנהלה שונים, קשר), וכן אמצעים, עליהם הוא השליט הבלעדי, האחראי הישיר היחיד. מדוע, איפוא, לא יקראו לילד בשמו?

ומהם פני הדברים ברמה גבוהה יותר, העל־גדודית? שם "מתרוצצות" יחידות מסוגים שונים, בעלות יעוד שונה ומשונה — יחידות אש, יחידות אור, יחידות איכון. מיהו השולט בהן? האם זהו מפקד הסיוע? לא ולא! במפקדת הסיוע עוסקים רק בחלקו המענין של המקצוע — בטקטיקה, בתכנון ובתיאום אש. שם "דואגים" לארטילריה, מוציאים לה פקודות. אבל מיהו האחראי לעבודה השחורה? מי יודא שהכל יתבצע כראוי בהתאם למסורת של המקצוע? שריכוזי האש של מספר היחידות יהיו אפשריים מבחינה טכנית, שהיחידות יסעו כל אחת במקומה במסע, שהתחמושת אמנם תגיע אליהן; ועוד כהנה וכהנה. האם אותה מפקדת סיוע ש"אין לה פנאי לנשום" ואשר אינה מסוגלת להינתק ממפקדת הכוח המסתייע (כי אחרת תפגם רציפות הקישור) על מנת לערוך פעם אחת במשך הקרב ביקור ביחידותיה?